

p. Čech doporučil objasnit účel využití upraveného indikátoru S2 už na začátku popisu modelu (že jde o metodu hodnocení návrhů změn).

p. Špidla upozornil, že nejde ani tak o indikátor udržitelnosti, ale spíše o indikátor technického salda.

p. Pernes vyjádřil pochybnost, zda je vhodné vztahovat indikátor S2 k naší práci. Upozornil, že řešíme mechanismus valorizace důchodů, kdy náklady na valorizace se pohybují v řádech jednotek miliard. Valorizace tedy dlouhodobou finanční udržitelnost neovlivňují, resp. pouze minimálně.

p. Kučera vyjádřil názor, že v dlouhodobém průmětu se valorizace do rozpočtu významně promítnou, protože jejich efekty se kumulují.

p. Vostatek upozornil, že je třeba si vyjasnit, co je do modelu vložené (indexy cen, růst ekonomiky, růst mezd apod.).

p. Kučera doporučil oddělit otázku výběru indikátorů a otázku konstant, resp. parametrů, které jsou do modelu vloženy. Nejprve bychom se měli věnovat jen indikátorům, parametry můžeme diskutovat později. Vyjádřil domněnku, že existuje překryv mezi S2 a explicitním dluhem.

p. Škorpík uvedl, že překryv je logický u více indikátorů, protože vychází z podobných veličin. Upozornil, že příjmy a výdaje nic moc neřeknou o udržitelnosti, důležitý je jejich pohyb v čase. Ve prospěch užití S2 uvedl, že tento indikátor poskytuje jedno celkem srozumitelné číslo týkající se časově delšího horizontu (čím je číslo vyšší, tím je udržitelnost horší, čím je číslo nižší, tím je udržitelnost lepší).

p. Kučera vyjádřil názor, že je třeba odlišit dvě pojetí S2, jedno vychází z koncepce udržitelnosti ve smyslu „bez deficitu“ v subsystému, druhé z koncepce udržitelnosti v rámci celých veřejných financí. Vzněl dotaz, zda jsou ukazatele naplnitelné empirickými daty. Jsme schopni získat data týkající se budoucí perspektivy? Je možné predikovat vývoj udržitelnosti veřejných financí jako celku?

p. Suchomel upřesnil, že upravený S2 není koncipován jako indikátor udržitelnosti důchodového systému, nýbrž indikuje *příspěvek* důchodového systému k udržitelnosti veřejných financí.

p. Kučera vnesl dotaz, zda jsme schopni testovat či odhadovat citlivost celého systému veřejných financí na navrhovaná opatření.

p. Škorpík uvedl, že většinu komponent S2 počítá každý rok EK. Výjimkou jsou důchodové systémy, protože jsou natolik odlišné, že není možné sjednocovat postup výpočtu a srovnávat výsledky. Jednotlivé státy proto dodávají odhad výdajů na důchody.

p. Kučera vyjádřil názor, že ukazatele, které jsou nazvány jako primární, mají smysl, ale musíme je posuzovat na pozadí odhadů vývoje celého systému.

p. Špidla doporučil zavést indikátor poměru malého a velkého S2 (redukovaný a plný), který by se vztahoval k pozici důchodového systému v celém systému.

p. Kučera upozornil, že bychom museli odseparovat vliv důchodů, jinak by to bylo redundantní.

p. Fiala upozornil na propojenost výdajových programů (např. důchody / sociální dávky). Pokud se ubere u důchodů, přidá se jinde.

p. Kučera uvedl, že aktuálně posuzujeme důchody z makroperspektivy veřejných financí, otázka přerozdělování v rámci veřejných financí je něco jiného.

p. Hedbávný upozornil, že i nízká hodnota "malé S2 děleno velkým S2" může veřejné finance přivést do červených čísel. Deficit důchodového účtu nemusí být problémem, pokud je celková bilance veřejných financí v pořádku.

p. Škorpík uvedl, že není problém přidat do modelu klasický S2 (podle kalkulace EK z posledního Ageing Report, který by měl vyjít v dohledné době). Upozornil, že přelívání financí do jiných subsystémů není možné modelem zachytit, v úvahu připadá pouze posouzení experty na dané subsystémy.

p. Šulc upozornil, že ostatní subsystémy výdajů veřejných financí nejsou komplementární, ale jsou konkurenční. Stárnoucí populace bude mít negativní dopady na všechny subsystémy. Tyto dopady v horizontu 10-30 let bychom měli simulovat.

p. Hampl vyjádřil názor, že vypovídající schopnost indikátoru S2 je velmi omezená. Jde jen o dílčí ukazatel, potřebujeme tedy více indikátorů udržitelnosti, nebo jeden výrazně komplexnější. Doporučil proto doplnit model o další ukazatele (které nemusí být finančního charakteru, ale lze z nich usuzovat na budoucí finanční dopady), minimálně o porodnost. Pokud bude naše porodnost nízká, určitě to bude mít dopad na veřejné rozpočty. Dále doporučil přidat do modelu podíl příjmů z práce a z kapitálu.

p. Kučera vyjádřil pochybnost, zda je možné přidat do modelu porodnost.

p. Škorpík upozornil, že porodnost není výsledkem simulace, ale předpokladem simulace. Použit předpoklad jako indikátor není vhodné.

p. Kučera doporučil nejprve prodiskutovat navržené indikátory, další témata budou diskutována až posléze (parametry a předpoklady modelu).

Indikátor celkový implicitní dluh

p. Škorpík pokračoval v prezentaci navržených indikátorů a přešel k indikátoru *celkového implicitního dluhu*, který je definován situací, kdy se schéma uzavře pro nově přichozí osoby. Indikátor uvádí rozdíl mezi tím, co bylo osobami do systému vloženo a vybráno. Jde tedy o „nekryté závazky“ systému, tj. o kolik převažují požadavky nad vklady. Hodnota jako taková opět není zas tak zásadní sama o sobě, ale podstatný je efekt změny v případě testování jednotlivých návrhů. „Osoby v systému“ jsou všechny osoby, které mají v systému nějaký nárok (ať už aktuálně vyplácený, nebo v budoucnu přislíbený), tj. nejsou tam osoby cca do 18 let.

p. Hedbávný upřesnil, že implicitní dluh vypovídá o tom, jaká je čistá současná hodnota systému jako celku, tedy o tom, jakou by systém měl hodnotu při hypotetické likvidaci.

p. Špidla přirovnal *implicitní dluh* k situaci podniku v likvidaci (sečtou se aktiva a pasiva a vypadne nějaký výsledek), tedy jde o zbytkovou hodnotu podniku k určitému okamžiku.

p. Škorpík uvedl, že *implicitní dluh* poukazuje na to, kolik v úhrnu bude stát změna systému.

p. Fiala poukázal na to, že *implicitní dluh* lze interpretovat také tak, kolik dětí je třeba „vygenerovat“, resp. kolik by bylo třeba dodat budoucích plátců pojistného, aby byl systém vyrovnaný.

p. Špidla vyjádřil pochybnost, zda má použití *implicitního dluhu* v navržené podobě cenu, protože by byl přínosnější spíše při úvahách o přechodu k fondovému systému.

p. Suchomel upřesnil, že tento indikátor vytvořila Světová banka za účelem porovnatelnosti fondových a průběžně financovaných důchodových systémů, nejde tedy o přechod z fondového na průběžný systém. "

p. Šulc poznamenal, že s pojmem *implicitního dluhu* se v ČR začalo pracovat před cca 20 lety, kdy globální finanční trhy začaly propagovat tzv. chilskou neoliberalní cestu penzijní reformy a doporučovat ji postkomunistickému bloku. Toto riziko naštěstí padlo, takže nyní má smysl ukazatel *implicitní dluh* diskutovat nanejvýš na akademické půdě.

p. Hampl vyjádřil názor, že ukazatel v této podobě je zavádějící, protože navozuje představu, jako bychom si něco spořili a pak z toho dostali následně zapláceno. Vstupem do systému nejsou jen odvody pojistného na současné důchody (tedy závazky vůči předchozí generaci), ale také náklady na výchovu dětí – to je ten hlavní vstup, který zajistí budoucí příjmy systému.

p. Kučera upozornil, že nejde o absolutní ukazatel, jde o zachycení efektu změny, resp. o míru relativní změny.

Indikátor relativní implicitní dluh u osob nově vstupujících do systému

p. Škorpík přešel k indikátoru *relativní implicitní dluh u osob nově vstupujících do systému*. Upřesnil, že předchozí indikátor, *celkový implicitní dluh*, se týká jen osob, které již v systému jsou. Oproti tomu *relativní implicitní dluh u osob nově vstupujících do systému* vypovídá o tom, zda nově vstupující generace vytváří stabilitu, nebo zda vytváří dlouhodobější nestabilitu.

p. Špidla vnesl dotaz, co je míněno novou generací – jak je teoreticky vypočítaná?

p. Škorpík odpověděl, že jde o sumu jedinců další generace (při zachování výše současných příspěvků).

p. Šulc vnesl dotaz, proč dle grafu *relativního implicitního dluhu* mají ženy dluh, zatímco muži jej nemají.

p. Škorpík odpověděl, že je to dáno odlišnou délkou života a větším podílem nepřispěvkových dob u žen (generování nároku bez příspěvků).

p. Šulc upřesnil, že ženy do systému méně vloží a více vyberou, jde však spíše o beneficiary než o dlužníky.

p. Škorpík upozornil, že jde o závazky státu, ne o otázku dluhu.

p. Hampl zdůraznil, že tento indikátor ignoruje, že ženy pečují o děti, které jsou budoucími plátcí systému. Tento klíčový vstup, který zajišťuje budoucí příjmy systému a díky kterému celý systém funguje, v ukazateli chybí. Tento vnitřní „motor systému“ v podobě péče o děti tak není zohledněn.

p. Kučera uvedl, že indikátor *relativního implicitního dluhu* je jen dílčím indikátorem, při interpretaci budeme brát v úvahu i zásluhy žen při výchově dětí.

p. Špidla upozornil, že jde o problém terminologický, protože pojem „implicitní dluh“ v sobě obsahuje hodnocení. Lepší by bylo mluvit o „implicitním saldu“.

p. Kučera v této souvislosti doporučil také zvážit změnu terminologie u sociálního pojištění, protože nejde o skutečné pojištění, ale o daň.

p. Hedbávný upozornil, že oba indikátory vztahující se k implicitnímu dluhu mají určité hodnotové zatížení: směřují uvažování směrem ke zrušení průběžně financovaného systému. Navíc navádějí ke scestné interpretaci, že ženy obecně (bez ohledu na to, zda vychovaly děti) jsou ze systému dotovány. Tyto indikátory je tedy možné použít pouze v odborné diskusi, s pochopením komplexní problematiky. Nelze-li zajistit, že všichni adresáři sdělení budou znát komplexně problematiku, neměly by tyto indikátory být součástí oficiálních výstupů.

p. Kučera upřesnil, že ukazatele slouží k ohodnocení návrhů, ne pro argumentaci navenek. V takovém případě by se nejdříve muselo udělat školení pro novináře a veřejnost.

p. Špidla doporučil přejmenovat oba ukazatele na „implicitní saldo“. Označení „implicitní dluh“ totiž předpokládá, že není možné dosáhnout implicitního přebytku, přičemž teoreticky to možné je.

p. Škorpík vyjádřil názor, že k přejmenování může dojít až podle výsledku, když bude mít dluh zápornou hodnotu, bude jasné, že jde o přebytek.

p. Kučera ukončil diskusi primárních indikátorů s tím, že sekundární indikátory budou diskutovány příště.

Ad 3. Zavedení revizního mechanismu stanovení HDV – otázka subjektu

p. Kučera informoval, že toto téma bylo přesunuto na menší diskusní fórum s pány řediteli sekce 7 MPSV.

Ad 4. Zelená kniha OK – informace o postupu prací

p. Špidla uvedl, že jednání k Zelené knize o valorizaci se ukázalo být plodné. Otázky sice ještě nejsou zcela vyjasněny, ale týmu se podařilo dát dohromady dostatek materiálů, aby byly formulovány. Do konce dubna bude vytvořena pracovní verze Zelené knihy. Do 10. května bude zrevidována tak, že bude předložena předsedovi PT2, následně k předložení na jednání OK 21. května. Upozornil, že navzdory valorizaci dochází k významné erozi sociální funkce důchodového systému (resp. k významnější erozi než v jiných zemích). Doporučil proto do modelu zařadit indikátory plus 10 let v čase.

Seznam přítomných

Jméno	Instituce
Petra A. Beránková	Sekretariát OK
Zdeněk Čech	EK
Tomáš Fiala	VŠE
Otakar Hampl	MZe
Petr Hedbávný	FSV UK
Helena Ježková	Sekretariát OK
Tomáš Kučera	PřF UK
Zdeněk Linhart	MPSV
Tomáš Machanec	MPSV
Radmila Malá	MF
Daniel Münich	CERGE-EI
Zdeněk Pernes	RSČR
Aleš Poklop	APS
Vít Samek	ČMKOS
Marek Suchomel	MPSV
Jan Škorpík	MPSV
Vladimír Špidla	ÚV ČR
Martin Štěpánek	MPSV
Terezie Štyglerová	ČSÚ
Jaroslav Šulc	ČMKOS
Jaroslav Vostatek	VŠFS
Kryštof Zrcek	ČSSZ